

Leidraad voor het maken van beleid op leerlingenbegeleiding in het DKO

Deze bundel heeft tot doel academies stapsgewijs te ondersteunen bij het uitwerken van een beleid op leerlingenbegeleiding. Daarnaast bieden we in bijlage vrijblijvend een werkdocument aan waarin academies hun beleid op leerlingenbegeleiding concreet kunnen weergeven.

1. Situering

1.1 Beleid op leerlingenbegeleiding in het DKO, een verplichting?

In het decreet deeltijds kunstonderwijs (2018) is het recht op een artistieke opleiding voor leerlingen met een beperking verzekerd. Daarmee onderschrijven academies het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap dat België in 2009 heeft geratificeerd. Aansluitend hierbij ging de aandacht in academies aanvankelijk vooral uit naar zorgleerlingen in het DKO die het gemeenschappelijk curriculum volgen met redelijke aanpassingen (verhoogde zorg) en leerlingen die een IAC krijgen. Voor meer info over de regelgeving, zie de omzendbrief 'leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in het DKO'.

In 2018 ging het decreet leerlingenbegeleiding in voege. Dit decreet is enkel van toepassing voor het basisonderwijs, secundair onderwijs en de CLB's. Het decreet benadrukt het belang van leerlingenbegeleiding voor alle leerlingen en niet enkel deze die verhoogde zorg of een IAC nodig hebben.

Hoewel het DKO niet mee opgenomen werd in het decreet leerlingenbegeleiding, gaat het referentiekader onderwijskwaliteit (rOK), dat wel geldig is voor het DKO, uit van eenzelfde gedachte. De focus verschuift in het rOK naar 'leerlingenbegeleiding voor alle leerlingen'. In het rOK worden de verwachtingen die gesteld worden aan academies omtrent een beleid op leerlingenbegeleiding duidelijk. Concreet gaat het om 4 kwaliteitsverwachtingen.

Het OK
referentiekader voor onderwijskwaliteit

Rubriek
Deelrubriek
Kwaliteitsverwachting

Beleidskader	
Beleidskader	
BL1	De school ontwikkelt en voert een gedragen, geïntegreerd en samenhangend beleid rekening houdend met haar (pedagogisch) project.
BL2	De school geeft haar organisatie vorm op het vlak van cultuur en structuur.
BL3	De school werkt participatief en responsief.
BL4	In de school heerst een innovatieve en lerende organisatiecultuur.
BL5	De school bouwt samenwerkingsverbanden uit die het leren en onderrichten ten goede komen.
BL6	De school communiceert transparant over haar werking met alle betrokkenen.
Onderwijskundig beleid	
BL7	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend beleid op het vlak van leren en onderrichten.
Personeels- en professionaliseringsbeleid	
BL8	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend personeelsbeleid dat integraal en samenhangend is.
BL9	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend professionaliseringsbeleid en heft hierbij specifieke aandacht voor beginnende leraren.
Financieel en materieel beleid	
BL10	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend financieel en materieel beleid.
BL11	De school beheert de kosten voor alle lerenden.
Fysieke en mentale veiligheid van de leer-, leer- en werkomgeving	
BL12	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend beleid met het oog op de fysieke en mentale veiligheid van de leer-, leer- en werkomgeving.

Resultaten en effecten		Ontwikkeling stimuleren	
R1	De school bereikt de minimaal gevende output bij een zo groot mogelijk groep van lerenden.	Doelen	
R2	De school streeft naar welbevinden en betrokkenheid bij alle lerenden en het schoolteam en naar tevredenheid bij ouders en bij andere relevante partners.	D1	Het schoolteam realiseert doelgericht een brede en harmonische vorming die betekenisvol is.
R3	De school streeft bij elke leerende naar zoveel mogelijk leervinst.	D2	Het schoolteam haanteert doelen die sporen met het gevalideerd doelenkader en zorgt voor samenhang tussen de doelen.
R4	De school stimuleert de studievoortgang van elke leerende.	D3	Het schoolteam haanteert uitdagende en haalbare doelen.
R5	De school waarborgt de toegang tot onderwijs voor elke leerende.	D4	Het schoolteam expliciteert de doelen en de beoordelingscriteria.
R6	De school streeft naar effecten op langere termijn bij alle lerenden.	Vormgeving onderwijsleerproces en leer- en leeromgeving	
Kwaliteitsontwikkeling		V1	Het schoolteam en de lerenden creëren samen een positief en stimulerend school- en klaslimaat.
K1	De school ontwikkelt haar kwaliteit vanuit een gedragen visie die vertaald is in de onderwijsleerpraktijk.	V2	Het schoolteam en de lerenden gaan positief om met diversiteit.
K2	De school evalueert haar werking cyclisch, systematisch en betrouwbaar vanuit de resultaten en effecten bij de lerenden.	V3	De leer- en leeromgeving en de onderwijsorganisatie ondersteunen het bereiken van de doelen.
K3	De school borgt en ontwikkelt de kwaliteit van de onderwijsleerpraktijk.	V4	Het schoolteam biedt een passend, actief en samenhangend onderwijsaanbod aan.
		Begeleiding	
		B1	Het schoolteam geeft de begeleiding vorm vanuit een gedragen visie en systematiek en volgt de effecten van de begeleiding op.
		B2	Het schoolteam biedt begeleiding zowel op het vlak van leren en studeren, onderwijsloopbaan, psychisch en sociaal functioneren als preventieve gezondheidszorg.
		B3	Het schoolteam biedt elke leerende een passende begeleiding met het oog op gelijke onderwijskansen.
		B4	Het schoolteam geeft de begeleiding vorm samen met de lerende, de ouders/thuisomgeving en andere relevante partners.
		Opvolging	
		O1	Het schoolteam geeft de lerenden adequate feedback met het oog op de voortgang in het leer- en ontwikkelingsproces.
		O2	Het schoolteam evalueert op een brede en onderbouwde wijze het onderwijsleerproces en het behalen van de doelen.
		O3	Het schoolteam stuurt het onderwijsleerproces bij op basis van de feedback- en evaluatiegegevens.
		O4	Het schoolteam beslist en rapporteert onderbouwd over het behalen van de doelen bij de leerende.

B1 Het schoolteam geeft de begeleiding vorm vanuit een gedragen visie en systematiek en volgt de effecten van de begeleiding op.

Om alle lerenden adequaat te begeleiden, gaat het schoolteam uit van een gedragen visie. De school plant en coördineert haar begeleiding systematisch en cyclisch. Het schoolteam volgt de gewenste en ongewenste effecten van de begeleiding op. Dit leidt tot het verankeren van doeltreffende praktijken en de nodige bijstellingen in de begeleiding op het niveau van de leerende, de teamleden en de school.

B2 Het schoolteam biedt begeleiding zowel op het vlak van leren, leerloopbaan, sociaal-emotionele ontplooiing als fysiek welzijn

Met het oog op het bereiken van de doelen met alle lerenden biedt het schoolteam leerbegeleiding aan. Het heeft daarbij onder meer aandacht voor het stimuleren van de metacognitieve kennis en vaardigheden. Hiermee worden de kennis en de opvattingen over het eigen denken en leren en het actief bewaken en bijsturen ervan bedoeld. De school geeft de leerende inzicht in zijn individuele competenties en ondersteunt een vlotte overgang tussen de verschillende leerperioden en organisaties. Horizonverruiming en keuzebekwaamheid vanuit de eigen interesses, talenten en competenties bij de leerende zijn hierbij belangrijke elementen. Het schoolteam besteedt ook aandacht aan het psychisch en sociaal functioneren en aan het fysiek welzijn. Het schoolteam werkt actief mee aan de preventieve gezondheidszorg.

B3 Het schoolteam biedt elke leerende een passende begeleiding met het oog op gelijke onderwijskansen

Om een passende begeleiding te realiseren, detecteert het schoolteam de mogelijkheden en de behoeften van de lerenden en differentieert ze waar nodig. Het schoolteam gaat ervan uit dat iedereen de kracht en de capaciteiten in zich heeft om te leren, te groeien en te veranderen. De sterktes van de lerenden vormen het uitgangspunt voor de begeleiding. Het schoolteam begeleidt de lerenden via een continuüm van zorg en/of via handelingsplanning. Een gefaseerde benadering van brede basiszorg, verhoogde zorg, uitbreiding van zorg, een individueel aangepast curriculum en/of handelingsplanning vormt de ruggengraat van de begeleiding. Een sterke brede basiszorg werkt preventief. Voor lerenden met specifieke onderwijsbehoeften plant het schoolteam redelijke en gepaste aanpassingen waaronder het inzetten van stimulerende, remediërende, differentiërende, compenserende en/of

dispenserende maatregelen. Op die manier draagt het schoolteam bij tot het realiseren van gelijke kansen voor alle lerenden en tot inclusie.

B4 Het schoolteam geeft de begeleiding vorm samen met de lerende, de ouders/thuisomgeving en andere relevante partners

Diverse actoren versterken de begeleiding door samenwerking en partnerschap. Lerenden en ouders (thuisomgeving) zijn gelijkwaardige partners en worden actief betrokken door het schoolteam. De begeleiding is transparant voor alle betrokkenen. Het schoolteam houdt rekening met andere culturen, opvoedingsstijlen en socio-economische milieus.

Hoewel er voor het DKO geen decreet is rond leerlingenbegeleiding, biedt het decreet leerlingenbegeleiding wel heel wat inspiratie over hoe leerlingenbegeleiding vorm kan krijgen in het DKO. Met het oog op een gelijkgerichte aanpak van leerlingen over alle onderwijsniveaus heen, maken we in deze bundel een doorvertaling van wat het decreet leerlingenbegeleiding zou kunnen betekenen voor het DKO. Deze inzichten zijn ondersteunend voor de manier waarop academies de kwaliteitsverwachtingen uit het rOK kunnen waarmaken.

Leerlingenbegeleiding, zorg en inclusie zijn immers een must. Alle leerlingen hebben recht op kwaliteitsvol onderwijs. De weg daarnaartoe ligt echter open. Academies krijgen een grote autonomie om wat leerling en leraren nodig hebben op elkaar af te stemmen. Academies kiezen zelf waardoor ze zich willen laten inspireren om dat waar te maken. Ze kijken zelf wat werkt in hun context en wie of wat ze daarvoor nodig hebben (Van De Putte, p. 107).

1.2 Waarom is leerlingenbegeleiding belangrijk?

Leerlingenbegeleiding is een geheel van preventieve en begeleidende maatregelen.

De begeleiding situeert zich op vier domeinen: leerloopbaan, leren en vormen, sociaal-emotionele ontplooiing en fysiek welzijn.

De maatregelen vertrekken steeds vanuit een geïntegreerde en holistische benadering voor de vier begeleidingsdomeinen en dit vanuit een continuüm van zorg.

Kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding...

- ▲ bevordert de totale ontwikkeling van alle leerlingen
- ▲ verhoogt hun welbevinden
- ▲ voorkomt vroegtijdige uitval
- ▲ creëert meer gelijke onderwijskansen

Op die manier draagt het bij tot het functioneren van de leerling in de schoolse én maatschappelijke context.

2. Leidraad voor het maken van een beleid op leerlingenbegeleiding

Vrijblijvend bieden wij een bijlage 'werkdocument beleid op leerlingenbegeleiding' aan dat academies kunnen hanteren om hun eigen beleid op leerlingenbegeleiding in weer te geven. Onderstaande rubrieken komen daar in aan bod. Academies kunnen uiteraard ook zelf een eigen tekst uitwerken.

2.1 Een beleid afgestemd op het APP, de leerlingenpopulatie en de context

De academie ontwikkelt een beleid op leerlingenbegeleiding dat is afgestemd op haar **artistiek-pedagogisch project** (1), de **kenmerken van haar leerlingenpopulatie** (2) en de **context** waarin de academie zich bevindt (3).

Een eerste stap in een beleid op leerlingenbegeleiding is om elk van deze drie elementen grondig onder de loep te nemen en belangrijke aspecten in kaart te brengen. Je kan hiervoor volgende bronnen raadplegen:

- ▲ Artistiek-pedagogisch project
- ▲ Huidige zorgvisie
- ▲ Dataloop op onderwijs.vlaanderen.be (bv. onderwijskansarmoedecijfers indicatoren, leeftijd van de inwoners in de stad of gemeente...)
- ▲ Recent doorlichtingsverslag
  - Op welke manier werken de leraren samen?
  - Welke talenten hebben onze leraren?
  - Welke ondersteuningsbehoeften hebben onze leraren?
- ▲ Bevragingen (bv. rond ondersteuningsbehoeften), tevredenheidsonderzoeken... bij leerlingen, ouders en leraren
- ▲ Doorstroom- en outputgegevens
  - Uitstroom van de leerlingen in de academie
  - Zittenblijvers: in welke graden, hoe komt dit...
  - Aantal leerlingen met cognitieve of artistieke hoogbegaafdheid
  - ...
- ▲ Informatie vanuit de dagschool (bv. via Kunstkuur-projecten of vanuit de naschoolse opvang)
- ▲ Informatie uit het leerlingendossier (verkregen bij inschrijving, via intakegesprekken, leerlinggesprekken...)
  - Veel voorkomende leervragen
  - Aantal leerlingen met een attest (werkloosheid, handicap, erkend vluchteling)
  - Aantal leerlingen met een (gemotiveerd) verslag: hoeveel, in welke klassen...
  - Aantal leerlingen met diagnoses...
  - Attesten (werkloosheid, handicap, erkend vluchteling...)
  - Aantal leerlingen die ondersteuning hebben vanuit externe hulpverlening (logo, kine, reva,...)
  - Aantal leerlingen met een complexe thuissituatie (armoede, vechtscheiding...)
  - Aantal leerlingen waarvan Nederlands geen moedertaal is
  - ...
- ▲ ...

2.2 Visie op leerlingenbegeleiding en zorg

2.2.1 Waarom een visie?

Wanneer de academie zicht heeft op de leerlingenkenmerken en de context waarin ze zich bevindt, kan ze een visie op leerlingenbegeleiding en zorg uitwerken. Een gezamenlijke visie van het academieteam op leerlingenbegeleiding en zorg bepaalt de doelen die men nastreeft. Het is een inspiratiebron en geeft de richting aan van de ontwikkeling van de academie. Teams met een visie kunnen namelijk duidelijk aangeven waar ze voor staan, welke 'waarden' ze willen nastreven en wat hun ambitie is. Ze gaan een inspanningsverplichting aan om de visie te realiseren.

De visie is tevens het gezicht van de academie naar buiten, een verantwoording van waar de academie voor staat en waar het team zich voor inzet. Het is onderwerp van gesprek met alle partners.

Een visie is ook richtinggevend voor de antwoorden op praktische vragen waarvoor de academie komt te staan en die beantwoord moeten worden.

Wanneer de academie haar visie op zorg en leerlingenbegeleiding concreet gestalte geeft, dient ze rekening te houden met:

- ▲ de realistische inschatting van de draagkracht en de mogelijkheden van het academieteam
- ▲ de (groei)mogelijkheden en competenties van de individuele leraren

2.2.2 Visie vanuit een inclusieve mindset

Bij het uitwerken van een visie op leerlingenbegeleiding is het belangrijk om te vertrekken vanuit een **inclusieve mindset**. Dit omhelst een aantal zaken.

Allereerst is er in de academie **aandacht voor alle leerlingen**. In de evolutie naar inclusief onderwijs werd aanvankelijk enkel aandacht besteed aan zorg voor leerlingen met een beperking. Geleidelijk aan kwamen ook kinderen uit gemarginaliseerde groepen aan bod. Voor iedere doelgroep leerlingen (vb. kinderen met autisme, kinderen met dyslexie, kinderen uit gezinnen met een lage SES...) werd een specifieke aanpak geformuleerd. We spreken van een doelgroepenbeleid. In de recentste definitie wordt 'inclusie' breed ingevuld. Er worden maximale leer- en ontwikkelingskansen beoogd voor *alle* leerlingen. Een inclusieve leeromgeving is een leeromgeving die kwaliteitsvol onderwijs mogelijk maakt voor alle leerlingen, ongeacht beperking, etniciteit, sociale afkomst, taal, gender... Men denkt groeigericht en is ervan overtuigd dat *alle* leerlingen in staat zijn om te leren. Aangezien bepaalde leerlingen in de academie meer risico lopen op achterstand en uitsluiting, verdienen zij extra aandacht. Dat neemt niet weg dat goed onderwijs voor alle leerlingen ook effectief *alle* leerlingen betekent. Onder alle leerlingen verstaan we ook cognitief of artistiek sterk begaafde leerlingen.

In de huidige visie op inclusie wordt diversiteit niet langer aanzien als een probleem, maar is **omgaan met diversiteit van bij de start de norm** geworden. In plaats van materialen, lespraktijken... achteraf aan te passen, wordt er van bij de start (vanaf de lesopmaak) al nagedacht over manieren om deze breed toegankelijk te maken. Er wordt van in het begin gezocht naar maatregelen die alle leerlingen helpen, ongeacht hun achtergrond of ondersteuningsnoden. Zo kan een leerkracht bv. een stappenplan hanteren om duidelijk te maken wat een leerling doorheen de les kan verwachten. Deze maatregel helpt niet alleen een leerling met autisme, maar biedt ook alle andere leerlingen in de klas structuur.

Vanuit een inclusieve bril wordt **diversiteit als een meerwaarde** aanzien (ROK, 2017). Verschillen tussen leerlingen horen nu eenmaal bij en maken het lesgeven boeiend. Diversiteit is een verrijking voor de leeromgeving en een hulpbron om van te leren (Van De Putte, p. 63).

Inclusief lesgeven betekent dat de leerling met specifieke onderwijsbehoeften idealiter **zoveel mogelijk in de klas**, samen met de andere leerlingen, les volgt. Ze volgen dus bij voorkeur zo min mogelijk les in aparte 'taak- of remediëringsklassen'. Dit kan wanneer men sterk inzet op binnenklasdifferentiatie en men nadenkt hoe men barrières kan wegwerken. Het is echter belangrijk

om grenzen te respecteren. Sommige leerlingen zijn nu eenmaal meer gebaat bij het volgen van (delen van) lessen in aparte groepen omdat de leraar zo meer tegemoet kan komen aan de specifieke noden van de leerling. In dat geval biedt klasextern werken soms voordelen.

In de evolutie naar inclusief onderwijs werd aanvankelijk één persoon verantwoordelijk gesteld voor het werken met een leerling met specifieke onderwijsbehoeften: vb. de pedagogisch coördinator, de zorgverantwoordelijke... Inclusie daarentegen nodigt uit om **samen te werken**. Allereerst is er samenwerking met de collega's: informatie uitwisselen, elkaar ondersteunen, samen reflecteren, elkaars lespraktijk delen... Leerkrachten ervaren die samenwerking als ondersteunend, omdat ze een gedeelde verantwoordelijkheid ervaren en samen een antwoord bieden op diverse noden van leerlingen. Binnen het DKO is gezamenlijk overleg echter geen evidentie. Leraren werken in verschillende academies, op verschillende momenten. Daarom is het extra belangrijk om als team na te denken over kansen om formeel te overleggen. Ten tweede is er de nauwe samenwerking met leerlingen en hun ouders. Ouders zijn ervaringsdeskundigen die de leraar kunnen ondersteunen in het leren begrijpen van het gedrag van hun kind of situaties die zich bij hun kind kunnen voordoen. Ze kunnen mee nadenken over het traject en strategieën aanreiken die helpen in de omgang met hun kind.

Tot slot: Het is cruciaal om inclusie te erkennen als een proces van voortdurende verbetering in plaats van als eindbestemming. Een inclusieve academie is een academie die in beweging is en vertrekt van de erkenning dat iedere leerling anders is (Van De Putte, p. 45).

2.2.3 Rekening houden met de principes van Handelingsgericht Werken (HW)

Onderliggend aan een visie op leerlingenbegeleiding en zorg zijn de 7 principes van het handelingsgericht werken. Voor meer informatie over deze 7 principes, zie het document 'uitgangspunten handelingsgericht (samen)werken'.

1. Onderwijsbehoeften van leerlingen en ondersteuningsbehoeften van leerkrachten staan centraal: van 'wat een leerling heeft of is' naar 'wat een leerling nodig heeft om ...'.
2. Transactioneel referentiekader wisselwerking en afstemming: verander de leerkracht of ouder, dan verandert de leerling ... en omgekeerd.
3. De leraar doet ertoe: we gaan na wat de leerkracht nodig heeft om de gewenste aanpak te bieden.
4. Focus op positieve aspecten van leerlingen, leerkrachten en ouders: aandacht voor positieve aspecten vormt de motor tot verandering.
5. De betrokkenen werken constructief samen: we praten vooral met elkaar en zo weinig mogelijk over elkaar.
6. Werk doelgericht : zonder doelen geen koers en geen waardevolle feedback.
7. De werkwijze is systematisch en transparant: we zeggen wat we doen en we doen wat we zeggen.

(Prodia, 2021)

2.3 Een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding vanuit een continuüm voor zorg

Wanneer de visie op leerlingenbegeleiding en zorg vorm kreeg, kunnen academies nadenken over concrete acties die ze willen doorvoeren op vlak van leerlingenbegeleiding. Dit doen ze voor 4 begeleidingsdomeinen.

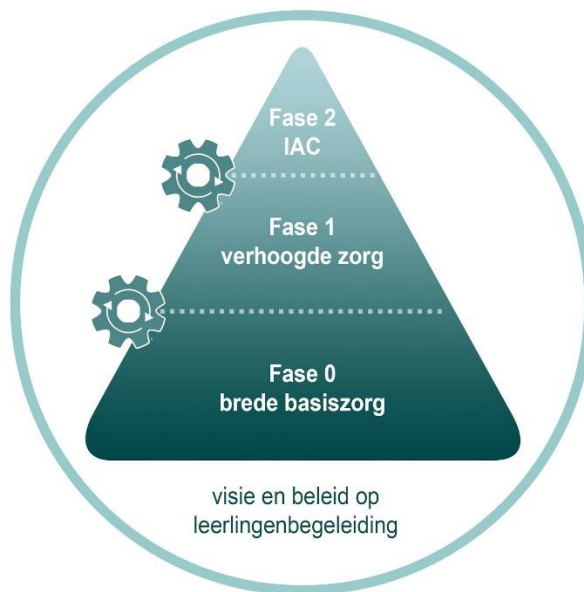
2.3.1 Een geïntegreerd beleid

Een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding omvat 4 begeleidingsdomeinen:

- ▲ Leerloopbaan
- ▲ Leren en studeren (podiumkunsten) / leren en vormen (BAK)
- ▲ Sociaal-emotionele ontplooiing
- ▲ Fysiek welzijn

Acties en ondersteuning omtrent het ene domein staan nooit los van andere domeinen. De 4 begeleidingsdomeinen beïnvloeden elkaar. Inzetten op het ene domein heeft dus ook een invloed op de andere domeinen. Op die manier worden de begeleidingsdomeinen geïntegreerd en holistisch benaderd.

Acties en ondersteuning voor elk van de 4 begeleidingsdomeinen worden gekaderd binnen het zorgcontinuüm. In het deeltijds kunstonderwijs onderscheiden we 3 fasen.

Voor het uitwerken van een beleid op leerlingenbegeleiding denkt de academie na over concrete acties binnen fase 0 (preventieve maatregelen) en fase 1 (begeleidende maatregelen). Acties in fase 2 zijn afgestemd op de specifieke ondersteuningsbehoeften van leerlingen die een individueel aangepast curriculum volgen.

<p>Fase 0</p> <p>brede basiszorg (verantwoordelijkheid van het hele schoolteam)</p>	<p>De fase in het zorgcontinuüm waarbij de academie vanuit een visie op leerlingenbegeleiding en zorg en met behulp van preventieve maatregelen de ontwikkeling van <i>alle</i> leerlingen stimuleert en problemen tracht te voorkomen door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een krachtige leeromgeving te bieden, • de leerlingen systematisch op te volgen • actief te werken aan het verminderen van risicofactoren het versterken van beschermende factoren
<p>Fase 1</p> <p>verhoogde zorg (verantwoordelijkheid van de betrokken leraar en de zorgcoördinator/het zorgteam, in deze fase ouders informeren en betrekken)</p>	<p>De fase in het zorgcontinuüm waarbij de academie extra zorg voorziet, afgestemd op de specifieke onderwijsbehoeften van de leerlingen, onder de vorm van</p> <ul style="list-style-type: none"> • pedagogisch-didactische aanpassingen (remediëren, differentiëren, compenseren of dispensereren) • schoolorganisatorische aanpassingen • aanpassingen op vlak van het lessenrooster (<i>als er een 'gemeenschappelijk curriculum'-verslag is, een attest 'erkenning van persoon met een handicap, een medisch attest, een 'type 4'-verslag of een IAC-verslag</i>) <p>Het doel is om zo het gemeenschappelijk curriculum te realiseren. De verhoogde zorg verloopt voornamelijk klasintern zodat het contact met de klasgroep niet verloren gaat. Tot deze doelgroep behoren zowel leerlingen voor wie het moeilijker gaat, als leerlingen die het uitzonderlijk goed doen (cognitief/artistiek (hoog)begaafde leerlingen).</p>
<p>Fase 2</p> <p>individueel aangepast curriculum</p>	<p>Sommige leerlingen zullen ondanks redelijke aanpassingen toch te weinig leerwinst boeken om binnen het gemeenschappelijk curriculum te blijven functioneren. Indien deze leerlingen beschikken over de nodige attesten (<i>een IAC-verslag, een attest 'erkenning van een persoon met een handicap' of een medisch attest</i>) komen zij in aanmerking voor een individueel aangepast curriculum. In dat geval bekijken de leerkrachten en directeur met de leerling (en zijn ouders/voogd) welke basiscompetenties of competenties van de beroepskwalificatie haalbaar zijn en welke niet. Deze leerlingen volgen een traject op maat.</p>

2.3.2 De 4 begeleidingsdomeinen

Hieronder volgt een overzicht van de 4 domeinen met concrete praktijkvoorbeelden en een verduidelijking van het verband tussen de domeinen en de onderwijsdoelen. Er zijn namelijk heel wat onderwijsdoelen die een aangrijpingspunt kunnen zijn om werk te maken van leerlingenbegeleiding binnen fase 0 en fase 1.

1) Leerloopbaan

Het begeleidingsdomein **leerloopbaan** heeft tot doel de leerling te ondersteunen om voldoende zelfkennis te ontwikkelen, om inzicht te verwerven in de structuur van en de mogelijkheden binnen het deeltijds kunstonderwijs, een (vervolg)opleiding en de arbeidsmarkt en om adequate keuzes te leren maken.

Begeleiding van de leerloopbaan is een continu leer- en ontwikkelingsproces dat start vanaf de eerste graad van het deeltijds kunstonderwijs. Begeleiding binnen dit domein heeft tot doel elke leerling te ondersteunen om voldoende zelfkennis te ontwikkelen om zo adequate keuzes te leren maken doorheen de leerloopbaan. Het is belangrijk dat de leerling inzicht verwerft in zijn/haar interesses, leervragen, zelfbeeld, motivatie, gevoelens, studievaardigheden, (fysieke) competenties... Daarnaast moet de leerling inzicht krijgen in de mogelijkheden die er zijn binnen het DKO, maar ook na het doorlopen van het traject in de academie. Op die manier krijgt elke leerling de kans om de academie gekwalificeerd te verlaten naar eigen mogelijkheden en interesses.

Enkele voorbeelden:

Fase 0

- ▲ Voorzie initiatieven om leerlingen inzicht te geven in hun eigen competenties (bv. een trotsdoos voor leerlingen 1^e graad, (talenten)portfolio, breng kwaliteiten en mogelijkheden op vlak van de verschillende kerncompetenties/leervelden in kaart, vul een vrienden(kwaliteiten)-boekje in, voer zelfreflectie-gesprekken/leerlinggesprekken, maak tijd voor zelf- en peerevaluatie...)
- ▲ Laat leerlingen kennismaken met verschillende opties en studierichtingen, bv. door een proefles, via een academie-eigen folder.
- ▲ Organiseer een instrumentenvoorstelling, toonmomenten, openklasdagen waarnaar leerlingen kunnen gaan.
- ▲ Verstrek informatie over de mogelijke opties en studierichtingen in het DKO (ook buiten de eigen academie). Bv. via de websites van de overheid, ...
- ▲ Informeer leerlingen over de waarde van het certificaat...
- ▲ Informeer leerlingen over de alternatieve leercontext.
- ▲ Organiseer domeinoverschrijdend projecten waardoor leerlingen zicht krijgen op mogelijke samenwerkingsverbanden, kruisbestuivingen...
- ▲ ...

Fase 1 (redelijke aanpassingen waaronder het inzetten van stimulerende, remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen)

- ▲ Individuele kind- en/of oudergesprekken
- ▲ Aangepaste materialen, stappenplannen, methodes, werkvormen, doelen, evaluatie...
- ▲ Bied ondersteuning aan leerlingen die naar het conservatorium / een kunsthogeschool willen
- ▲ ...

2) Leren en studeren/vormen

Het begeleidingsdomein **leren en studeren/vormen** heeft tot doel het leer- en vormingsproces te ondersteunen en te ontwikkelen.

In het begeleidingsdomein 'leren en studeren' (podiumkunsten) of 'leren en vormen' (BAK) ligt de focus op de ondersteuning en ontwikkeling van het leer- en vormingsproces. Indien nodig gebeurt dit op maat van de leerling om zo het leer- en vormingsproces te versterken. De academie denkt na over geschikte stimulerende, differentiërende, remediërende, compenserende en dispenserende maatregelen. Daarnaast gaat dit domein ook over het ontwikkelen van leer- en studeervaardigheden en metacognitieve vaardigheden.

In dit domein is de expertise van de vakleerkrachten van primair belang: zij zijn opgeleid om hun vak te geven en weten het best met welke didactische stappen ze de competenties van leerlingen zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen.

Enkele voorbeelden:

Fase 0

- ▲ Hou rekening met verschillen tussen leerlingen door ...
  - te differentiëren volgens...
    - leerstatus (volgens voorkennis, ervaring, (meta)cognitieve mogelijkheden, ...)
    - leerprofiel (volgens leervoorkeuren, strategieën ...)
    - leermotivatie (volgens interesses, leefwereld, achtergrond ...)
  - te differentiëren op vlak van instructie, tempo, evaluatie, ondersteuning door peers of collega's, feedback, het eindproduct, digitale leermiddelen, leerdoelen of werkvormen.
  - te zorgen voor een krachtige leeromgeving
    - veilig klasklimaat (bv. fouten maken mag, er is ruimte voor complimenten...)
    - betekenisvolle taken (bv. doelgericht, feedback/feedup/feedforward...)
  - te werken met flexibele groeperingsvormen
- ▲ Stimuleer zelfregulerende vaardigheden: ga in gesprek met leerlingen over hoe ze oefenen en leren, welke stappen ze zetten.
- ▲ Bied stappenplannen, correctiesleutels, instructiefiches, ... aan
- ▲ Leer leerlingen teksten automatiseren en memoriseren
- ▲ Zet in op leer- en studeervaardigheden
- ▲ Doe zelfevaluatie- en zelfreflectie-opdrachten
- ▲ ...

OP BASIS WAARVAN KAN JE DIFFERENTIËREN?

WELKE ELEMENTEN KAN JE BESPELEN?

... om te komen tot verhoogde motivatie, welbevinden, leerwinst en/of leerefficiëntie.

Figuur 3: Op basis van Binnenklasdifferentiatie (Castelein, Coens, De Witte, Houben, Lauwers, Segers en Van den Branden, 2016)

Fase 1 (redelijke aanpassingen waaronder het inzetten van stimulerende, remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen)

- ▲ Individuele leerlinggesprekken
- ▲ Aangepaste materialen, stappenplannen, methodes, werkvormen, doelen, evaluatie....
- ▲ Bied extra uitdaging door zelfregulerend en onderzoekend leren, door te verdiepen/verbreden...
- ▲ ...

3) Sociaal-emotionele ontplooiing

Het begeleidingsdomein **sociaal-emotionele ontplooiing** heeft tot doel het welbevinden van de leerling te bewaken, te beschermen en te bevorderen. Hierdoor komt de leerling op een spontane en vitale manier tot leren en ontwikkelt hij veerkracht.

Bij het begeleidingsdomein 'sociaal-emotionele ontplooiing' staat het welbevinden van de leerling centraal. Dit vertaalt zich in een krachtige leeromgeving binnen een veilig, warm, uitdagend en verbindend school- en klasklimaat. In deze omgeving kunnen leerlingen zichzelf zijn en op een spontane en vitale manier handelen om tot leren te kunnen komen.

De sociaal-emotionele ontplooiing van leerlingen kan onder druk komen te staan wanneer er sprake is van pesten, gedragsproblemen, emotionele problemen (faalangst, angst, depressie...), problemen op vlak van sociale vaardigheden, psychiatrische problemen, ...

Enkele voorbeelden:

Fase 0

- ▲ Investeer in positieve en ondersteunende relaties en interacties (bv. leerlinggesprekken, groepsvormende activiteiten en werkvormen, conflicthantering, herstel(muur)...))
- ▲ Heb aandacht voor diversiteit tussen leerlingen (laat leerlingen (artistieke) producten meebrengen uit de eigen thuisomgeving of cultuur)
- ▲ Heb aandacht voor genderneutraliteit (bv. bespreek vrouwelijke componisten, gebruik beelden met mannelijke ballerina's...)
- ▲ Voorzie energizers als dat nodig is tijdens de lessen
- ▲ Voorzie preventieve maatregelen om het welbevinden van leerlingen te verhogen (bv. een pestactieplan, het inzetten op talenten en interesses van leerlingen: projecten, een trotsdoos, rouwkoffer, ...)
- ▲ Probeer zicht te krijgen op de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen (bv. doordat leerlingen op zoek gaan naar artistieke producten die aansluiten bij hun persoonlijke gevoel/leven of creëren/verbeelden vanuit hun persoonlijk gevoel, door leerlinggesprekken...)
- ▲ Zorg samen (lerarenteam en leerlingen) voor een gestructureerd en ordelijk klimaat (bv. samen (klas)afspraken maken en visualiseren, speelplaatsbeleid, duidelijk tuchtbeleid...).
- ▲ Maak duidelijk klasafspraken
- ▲ Maak persoonlijke grenzen bespreekbaar (bv. streef met de leerlingen naar een evenwicht tussen persoonlijke ruimte en fysieke dialoog in de lessen woordkunst-drama)
- ▲ ...

Fase 1 (redelijke aanpassingen waaronder het inzetten van stimulerende, remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen)

- ▲ Individuele kind- en/of oudergesprekken
- ▲ (Moeilijk) gedrag in kaart brengen (bv. met het GGGG(G)- of ABC-model)
- ▲ Aangepaste materialen, stappenplannen, werkvormen (Check in-Check out, Kid's Skills, STOP), doelen, evaluatie...

- ▲ Werk materiaal rond pesten, herstel uit...
- ▲ Begeleid leerlingen op vlak van faalangst
- ▲ Geef artistiek begaafde leerlingen een mentorfunctie
- ▲ ...

4) Fysiek welzijn

Het begeleidingsdomein **fysiek welzijn** heeft tot doel de gezondheid, groei en ontwikkeling van leerlingen te bevorderen en te beschermen.

Het regulier onderwijs zet in op fysiek welzijn en preventieve gezondheidszorg via de samenwerking met het CLB. In het deeltijds kunstonderwijs is dit niet mogelijk. Toch kan de academie door een aantal initiatieven aandacht hebben voor de gezondheid van de leerlingen.

Enkele voorbeelden:

Fase 0

- ▲ Voorzie maatregelen en acties om de gezondheid van leerlingen te vrijwaren / te bevorderen
  - in de dansles werken rond een positief beeld van het eigen lichaam (door het thema 'body shaming' bespreekbaar te maken, door te spreken over voeding, door niet altijd perfecte lichaamsvormen te tonen... met als doel eetstoornissen e.d. te vermijden)
  - stemoefeningen, opwarmingsoefeningen en cool down-oefeningen
  - leren over stemhygiëne, over gehoorbescherming...
  - de veiligheidsvoorschriften in ateliers strikt naleven
  - geen automaten met suikerrijke dranken en geen kauwgum
  - aandacht voor ergonomie: bij het musiceren, het schilderen, het uitvoeren van lifts of stunts...
  - bewegingstussendoortjes inlassen tijdens de les
  - hygiëne-regels respecteren (vb. een eigen handdoek of stofdoek voorzien, danskledij wekelijks wassen)
  - ...

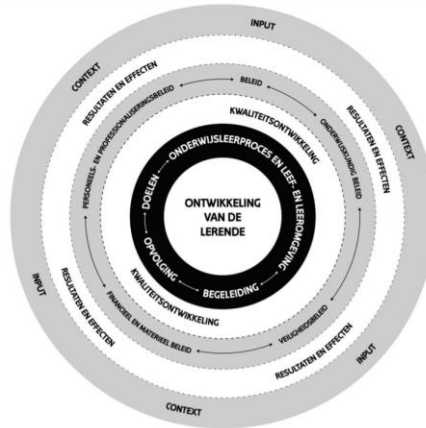
Fase 1 (redelijke aanpassingen waaronder het inzetten van stimulerende, remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen)

- ▲ Persoonlijke kind- en/of oudergesprekken
- ▲ Aangepaste materialen, stappenplannen, methodieken, werkvormen (rond beweging, hygiëne)...
- ▲ Informeer leerlingen die zeer veel oefenen over mogelijke blokkades, kwetsuren...

2.4 Vijf centrale principes

Bij de uitwerking van het beleid op leerlingenbegeleiding is het tot slot belangrijk vijf principes voor ogen te houden:

1) Het belang van elke leerling staat centraal

Centraal in het referentiekader onderwijskwaliteit staat de ontwikkeling van de lerende. Alle lerenden hebben recht op het best mogelijke onderwijs dat een maximale ontwikkeling nastreeft. Elke inspanning in het onderwijs heeft als doel het bevorderen van de ontwikkeling van de lerende (rOK-magazine).

2) Het beleid komt participatief tot stand en is gedragen door het hele academieteam

Het is belangrijk dat een visie en beleid gezamenlijk tot stand komen, zodat die gedragen worden door het volledige academieteam. Dit faciliteert de vertaling van de visie naar de praktijk.

3) Het is doelgericht, systematisch, planmatig en transparant

De academie plant en coördineert haar begeleiding systematisch en cyclisch. Ze stelt duidelijke doelen op vlak van leerlingenbegeleiding en deze worden regelmatig geëvalueerd: gewenste en ongewenste effecten brengt de academie in kaart. Op die manier kan men goede praktijken verankeren en bijsturen waar nodig.

Hoe de leerlingenbegeleiding concreet vorm krijgt, is duidelijk (transparant) voor de personeelsleden in de academie, alsook voor de leerling en de partners rondom de leerling (vb. ouders, relevante derden...).

4) Het wordt discreet uitgevoerd

Informatie over maatregelen die genomen worden binnen fase 1 (verhoogde zorg) en fase 2 (IAC), alsook persoonlijke en gevoelige informatie over leerlingen is enkel toegankelijk voor diegenen die de informatie nodig hebben. Een academie moet bij het uitwerken van haar beleid op leerlingenbegeleiding o.a. nadenken over wie lees- en schrijfrecht heeft op vlak van het leerlingendossier. Dit kan verschillen tussen personeelsleden en het kan dus zijn dat niet iedereen hetzelfde ziet (OVSG, 2021).

- ▲ Bv. Iedereen die speelplaatsbewaking doet, moet op de hoogte zijn van de ondersteuningsbehoeften van een leerling om adequaat te kunnen optreden in geval van problemen (bv. epilepsie- of woede- aanvallen). Dit is relevante informatie die nodig is om gepast te kunnen handelen. Het is echter niet nodig om toegang te hebben tot het gehele leerlingendossier.
- ▲ Een leerkracht heeft geen toegang tot het leerlingendossier van leerlingen die niet bij hem/haar in de klas zitten.

Elke werknemer van de academie dient zich ook te houden aan het ambtsgeheim/de discretieplicht. Dit wil zeggen dat hij/zij rekening houdt met de vertrouwelijkheid van gegevens en bij het uitoefenen van zijn ambt of functie vertrouwelijke gegevens enkel vrijgeeft aan personen die recht hebben op deze gegevens.

Hou er rekening mee dat de ouders of leerling steeds inzagerecht hebben in alle gegevens die de academie verzamelt over de leerling in het leerlingendossier. De academie kan niet autonoom beslissen om bepaalde informatie uit het dossier niet aan de ouders of de leerling door te geven, tenzij deze gegevens betrekking hebben op derden. Met gegevens van derden dient men immers discreet om te gaan. In dat geval informeert de academie de ouders via een gesprek, gedeeltelijke inzage of rapportage.

5) Er wordt verduidelijkt wie welke taak opneemt in de leerlingenbegeleiding

Diverse actoren versterken de leerlingenbegeleiding door samenwerking en partnerschap (bv. leerlingen, ouders, relevante derden...). Breng in kaart wie in de academie bij de leerlingenbegeleiding en zorg betrokken is en wie welke taak op zich neemt, zowel binnen het academieteam als daarbuiten. Maak de begeleiding op die manier transparant voor alle betrokkenen.

De leerlingen en ouders zijn gelijkwaardige partners en worden actief betrokken door het schoolteam. Om dit waar te maken, dienen ouders niet gewoon te kunnen mee-leven (1), mee-weten (2) en/of mee-helpen (3). Zij moeten ook kunnen mee-denken (4) en mee-bepalen (5) (KOOGO). Dit vraagt heel wat betrokkenheid en participatie van leerlingen en ouders en vraagt dat er voldaan wordt aan vijf belangrijke voorwaarden/waarden: gezamenlijk, open, gelijkwaardig, constructief en respectvol overleg.

BIJLAGEN

Uitgangspunten handelingsgericht (samen)werken

BRONNEN

KOOGO (2021). *Het participatiehuis*. Te raadplegen via <https://www.koogo.be/aan-de-slag/tools/het-participatiehuis>

OVSG (2021). *Werken met leerlingengegevens in het DKO*.

OVSG (2021). *Visievorming op leerlingenbegeleiding*. Reflectievragen.

OVSG (2021). *Leerlingendossier*. Kijkwijzer.

OVSG (2018). *Interne materialen decreet leerlingenbegeleiding voor basis- en secundair onderwijs*.

OVSG (2021). *Beleid op leerlingenbegeleiding*. Bindtekst.

Prodia (2021). *Handelingsgericht werken*. Te raadplegen via [Handelingsgericht Samenwerken – Prodia \(prodiagnostiek.be\)](https://prodia.prodiagnostiek.be)

Vantieghem, W., & Van de Putte, I. (2009). *Vol potentieel. Krachtig lesgeven in diversiteit*. Leuven: Acco.

Vlaamse overheid (2018). *Decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding*. Te raadplegen via <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=15236>

Vlaamse Overheid (2018). *Decreet Deeltijds Kunstonderwijs*. Te raadplegen via <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/decreet-deeltijds-kunstonderwijs>

Vlaamse Overheid (2017). *Het referentiekader voor onderwijskwaliteit (OK)*. Te raadplegen via <https://onderwijsinspectie.be/nl/het-referentiekader-voor-onderwijskwaliteit-ok>

Vlaamse overheid (2014). *Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in het deeltijds kunstonderwijs*. Te raadplegen via <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14739>